

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemanje za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrt leta 90 kr., — po pošti prejemanje pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (insetate) vzprejmlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 17. marcija 1893.

Politiški oddelek.

Nova večina.

VII.

Zadnji čas se je po časopisih mnogo pisalo o sporazumljenji mej levičarji in Mladočehi. Povod tem razpravam dali so Plenerjev, Heroldov in Masarykov govor v državnem zboru. Iz teh govorov je odsevala neka jako pomirljiva sapa. To pa ni bil še le začetek, temveč po listih se je pa že poprej govorilo o takem sporazumljenji. Mladočeški listi so že pisali, da bi se Nemci in Čehi mogli sporazumeti na liberalni podlagi. Res so se vselej zopet hitro povrnili k svojemu državnemu pravu, ali vendar smemo misliti, da so take izjave vsekaka priprava naroda češkega za novo politiko, nekaj poskus, kaj bi narod rekel, ko bi nastopili drugačen pot.

Po konservativnih in poljskih listih bil je že nekaj strah pred to bodočo zvezo. Res so ti listi hiteli na jedno sapo zagotavljati, da je tako sporazumljenje nemogoče, ali nam se dozdeva, da bi ne bili toliko pisali o tej stvari, da so v resnici toliko prepričani o nemogočnosti take zveze. Pri sedanjih okoliščinah je pač taka zveza malo čudna, ko so vendar poganjanja za češko državno pravo in centralizem, narodno enakopravnost in nemški državni jezik čisto nasprotne stvari. Toda pomisliti je, da se niti Mladočehi, niti levičarji posebno trdno ne drže svojih načel. Pred kakimi petnajstimi leti Mladočehi še niso ničesa hoteli slišati o češkem državnem pravu in levičarji so pa pred petindvajsetimi leti vzlic svojim centralističnim nazorom privolili v dualizem.

Več toček je, v katerih si Mladočehi in levičarji jako lahko podajo roke. To niso le gospodarska temveč tudi velika politična vprašanja. Oboji so za direktne volitve v kmetskih občinah za državni in deželni zbor, pa tudi glede na razširjanje volilne pravice se precej vjemajo. Mladočehi baje v kratkem v državnem zboru predlagajo, da se vpelje v Avstriji občna volilna pravica. Temu

predlogu so simpatični vsi levičarski listi. Mi dobro vemo, da občne volilne pravice ne bomo še kmalu dosegli, ali s tem je nekako dobljeno torišče, na katerem Mladočehi lahko skupno delujejo z levičarji. Ako hočejo prvi in drugi malo odstopiti od svojih političnih načel, morajo najti nekako novo važno vprašanje, katero bode nase obračalo pozornost. Tako vprašanje bi bilo baš občna volilna pravica. V tem vprašanji si lahko Nemci in Čehi podajo roke.

Pomenljivo je že, da mladočeški krogi sploh na misel pridejo na občno volilno pravico za državni zbor. To se nikakor prav ne vjema s češkim državnim pravom in nam dokazuje, da to pravo ni alfa in omega mladočeške politike, temveč je bilo le nekako sredstvo, da so prišli do večje veljave. Češki narod je po svojem značaju demokratičen in kot tak se tudi morda tako trdno ne drži prava, katero bi le nekako osvežilo veljavo čeških plemenitnikov.

Kakor Mladočehi lahko nekoliko odstopijo od svoje dosedanje politike, ravno tako pa tudi Nemci lahko nekoliko popuste od svojega centralizma. Že sedaj so v nemškem taboru možje, ki bi bili pripravljani v tem oziru nekoliko popustiti. Štajarski deželni glavar je v državnem zboru razvijal nekoč program, ki se je jako malo vjemal s centralističnimi načeli, ali zaradi tega ga liberalci vendar niso vrgli iz svoje srede. Centralizem tudi faktično nima sedaj take veljave za liberalce, kot jo je imel nekaj. Poprej so lahko vsi nemški liberalci težili na Dunaj, ko je to mesto bila že trdnjava liberalizma, ali razmere so se precej premenile. Na Dunaji dobiva prevaga element, ki liberalizmu ni posebno prijazen in zatorej bi se nam ne zdelo čudno, če bi liberalci občutili potrebo, prenesti težišče vse svoje politike na Češko. Plener je naglašal, da bi zastopniki češke kraljevine odločevali na Dunaji, da se napravi le doma sprava mej obema narodnostima. Imel je tudi prav. Posebno če bi se sprava raztegnila na Moravsko in Šlezijo, bi te severne dežele odločevale avstrijsko politiko. Če bi ta politika bila liberalna, bi tudi nemški liberalci lahko

nekoliko večje pravice dovolili češki kraljevini. Čehi bi pa tudi morda radi nekoliko odstopili od svojega državnega prava, ko bi videli, da vpliv zastopnikov s Češkega odločuje na Dunaji. Zanje bi Dunaj dobil vse drugo vrednost, nego jo pa ima sedaj.

Mi vemo sicer, da češko-nemška sprava še ne bode tako hitro dovršena. Stoletno nasprotje ne da se kar na jedenkrat poravnati. Tudi dunajske punktacije niso prava podlaga za tako spravo. V teh punktacijah je več zdravega jedra, nego se navadno hoče priznati in bi bilo celo ugodno za Čeha, ako se izvedo tudi za Moravsko in Šlezijo, ali vsled agitacij je narod češki zgubil tako svoje zaupanje vanje, da misliti ne moremo, da bi se na njih podlagi nadaljevala sprava. Mladočehi že zaradi tega ne morejo priznati teh punktacij, ker so staročeško delo. Poiskati bi se morala druga podlaga, in pri dobri volji od obeh stranij bi se tudi našla. Vsaj tudi dunajske punktacije bi ne imele take osode, da jim grof Taaffe sam že v začetku ni vsadil smrtnega kalu. Ozirajoč se na javno mnenje naj bi bil povabil k dotičnim poganjanjem tudi Mladočeha. Res bi bila poganjanja malo težje se vršila, ali delo bi bilo imelo nekoliko trdno podlago, ker bi bile zanje vse večje stranke na Češkem. Sedaj seveda ni več na vladi, da naredi pot spravi, temveč se morajo Mladočehi in Nemci sami poprej pogoditi glede na spravo.

Takemu delu, kakor sploh zvezi Mladočehov in nemških liberalcev se pa prikazuje sedaj neka druga ovira. Vprašanje je le, če sta ti dve stranski še vedno poklicani in opravičeni sklepati in govoriti v imenu obeh narodnostij na Češkem. Proti nemškimi liberalcem močno rujejo nemški nacijonanci, Mladočehom pa proti gibanje Staročehov in pa tako imenovane kmetske stranke. Kako hudo je gibanje proti Mladočehom, nam je najboljši dokaz to, da se je mladočeškemu vodstvu v Pragi zdelo potrebno obrniti se do somišljenikov po vsej deželi, da nabirajo denar za strankine namene. Ker se sedaj ne ve, če imajo Mladočehi in pa nemški liberalci še vedno večino prebivalstva na Češkem na svoji strani, zato pa tudi ne morejo začeti katic pogajanj o spravi mej obema narodnostima in pa o skupnem delovanju, ker njih sklepi bi imeli jednak uspeh, kakor dunajske punktacije, ako pri katic bodočih volitvah te dve stranki pridete poraženi ali pa vsaj znatno oslabljeni iz volilnega boja.

Predno morejo torej storiti kak daljši korak, morajo se na Češkem vršiti kake volitve, bodisi deželno- ali pa državnozbornske. Če izpadejo ugodno za Mladočeha in nemške liberalce, potem je pa pričakovati, da bodo dalje predli nit, katero so začeli v državnem zboru, pripravljali pot spravi v deželi, kakor tudi skupnemu delovanju v državnem zboru. Do novih volitev torej na kako večino, v kateri bi bili levičarji in Mladočehi, niti misliti ni, najbrž tudi sploh na kako večino ne. Stvari se bodo tako še nekaj časa dalje vlekli. Za najnujnejše stvari bode vlada že dobila večino, od slučaja do slučaja, najvažnejša politična in gospodarska vprašanja pa še počakajo rešitve.

Da se mi Slovenci večine iz nemških liberalcev in Mladočehov ne moremo veseliti, tega nam še omenjati ni treba. Mi pa vendar ne spadamo mej tiste, ki trdijo, da bi vsekako morali mi delati taki večini opozicijo. Počakati bode, kako bodo kazale razmere. Kaj bode nam pripravljena nova večina dovoliti v narodnem oziru. Če nam ne bode sovražna, jo tudi lahko podpirajo naši zastopniki od slučaja do slučaja, ako bode morda naše podpore potrebovala, to tem ložje, ker zveza s konservativci nam tudi ni donášala Bog ve kacega sadu in so tudi včasih v važnih zadevah nas pustili na cedilu. Odločno bi mi morali ugovarjati, ko bi kdo zahteval, da se Slovenci z Mladočehi o ničem pogajati ne smemo, ker so liberalci. Še člani nemškega centra, ki so gotovo dobri katoliki, so se večkrat pogajali z nemško svobodomiselno, da celo s socijalnodemokratsko stranko. Brez kompromisov ne gre, samo z načelno politiko se ne pride daleč. Vedno jahanje načel je odločno obsodil celo konservativni „Vaterland“ na Dunaji. Politika se mora ravnati po razmerah in tudi naši državni poslanci bodo umno postopali, če se bodo tako ravnali, kajti drugače je težko kaj doseči. Seveda pri tem pravih smotrov slovenske politike ne smejo pustiti iz oči.

Politični pregled.

Državni zbor je rešil budget in se sedaj še posvetuje o finančnem zakonu. Zboroval bode še do danes tedna. Drugi teden reši baje zakon proti ponarejanju živil in pa zakon o vredenji stavbenega obrta.

Mladočehi in narodno vprašanje. — Kakor je dr. Kučera v nedeljo na shodu volilcev se izrazil, je že mej Mladočehi več mož, ki niso več za češko državno pravo, temveč za preustrojo Avstrije po narodnostih. Ti možje se popolnoma vjemajo z našim slovenskim programom, ki težimo po združenju Sloveniji. Želimo, da bi se tako mišljenje vedno bolj širilo mej češkimi zastopniki. Potem bi lahko slovenski zasopniki vedno sodelovali z Mladočehi.

Mladočehi in levičarji. — Poslednje dni so se na Dunaji vršili neki dogovori mej levičarji in Mladočehi. Govori se, da se je pokazalo, da je nasprotje mej Mladočehi in levičarji vedno manjše. Tudi se kaže, da se naposled še sporazumijo o razdelitvi okrajev po narodnostih. Danes ali jutri ima Plener v državnem zboru zopet govor, v katerem bode ponujal spravo Mladočehom.

Mladočeški shod je bil v nedeljo v Brnu. Govorila sta dr. Gregr in dr. Masaryk. Prvi je obžaloval, da se pod krinko vere hoče zasejati razpor mej češki narod. Nadeja se pa, da dotična prizadevanja ne bodo imela vspeha, ker je zlasti nižja duhovščina verna svojemu narodu. Potem je govoril o češkem državnem pravu in naglašal, da se morajo vsi Čehi zbrati okrog mladočeškega prapora, ako hočejo kedaj doseči obnovljenje tega prava. Masaryk se je pa bolj pečal z moravskimi zadevami. Da v tej deželi še vedno vladuje nemštvo, temu so največ kriva ponemčena mesta. Težišče vse češke politike je na Moravskem in v Šleziji. Ko Čehi dobe večino v moravskem deželnem zboru, pa se bodo njih razmere močno izboljšale. Kako malo je vlada prijazna Čehom, to kaže njeno postopanje na Moravskem in v Šleziji. Češkonemška sprava je imela to napako, da se je razprostirala le na Češko. Če se res misli na kako spravo, naj se raztegne na vse dežele